

Araştırma Makalesi / Research Article

BİR HİBRİT SAVAŞIN ANATOMİSİ: RUSYA- UKRAYNA SAVAŞININ ÇATIŞMA NOKTALARI VE KAZANAN- KAYBEDEN ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Şeniz ANBARLI BOZATAY¹

Öz

Rusya-Ukrayna savaşı, psikolojik çatışma, enformasyon, propaganda, küçük çaplı operasyonlar, siber saldırı ve özel kuvvet askerlerinden oluşan uzmanlaşmış grupların hâkim olduğu hibrit bir savaş görünümündedir. Bu melez savaş yöntem ve stratejileri elbette yeni değildir. Yeni olan, araçları güçlendiren ve maliyetini düşüren sanal veya dijital alandır. Çalışmada dolaylı ve asimetrik eylemlerin kullanıldığı Rusya-Ukrayna hibrit savaşının anatomisi incelenirken, öncelikle stratejik ortaklığa dayanan çıkarların savaşa nasıl evrildiği üzerinde durulmaktadır. Böylelikle Ukrayna'nın NATO ve AB'ne katılma ihtimalinin Rusya nezdinde yarattığı düşünülen tehdit algılaması dışında, siyasi, kültürel ve dini nedenlerin de çatışmaya etkisine dikkat çekilmektedir. İkinci olarak hibrit savaşın hedef ülke topraklarını işgal ederek ya da etmeksizin düşmanı egemenlikten mahrum bırakacak yöntem ve taktikleri tartışılmaktadır. Üçüncü olarak bu hibrit savaşın kazananları ve kaybedenleri üzerine bir değerlendirme yapılmakta, savaştan en çok zarar görenlerin savaş mağduru kitleler olduğu belirtilmektedir. Çalışmanın son teması, Rusya-Ukrayna Savaşında geline noktanın tartışılmasına ayrılmış olup, özellikle taraf ve aktörlerin yaklaşımlarına odaklanılmıştır. Çalışma, bir hibrit savaş görünümündeki Rusya-Ukrayna savaşının anatomisini çok boyutlu bir inceleme ile ele almakta, Putin ve Zelenskiy'nin liderlik stratejileri ve son gelişmelere yer vererek alana geniş perspektifle katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hibrit savaş, Küresel güvenlik, Göç, NATO, AB.

JEL KODU: K 33

ANATOMY OF A HYBRID WAR: AN EVALUATION ON THE CONFLICT POINTS OF THE RUSSIA-UKRAINE WAR AND THE WINNER-LOSER

Abstract

The Russia-Ukraine war is a hybrid war dominated by psychological conflict, information, propaganda, small-scale operations, cyberattacks and specialized groups of special forces soldiers. These hybrid war methods and strategies are of course not new. What is new is the virtual or digital space that strengthens the tools and reduces their cost. While the anatomy of the Russian-Ukrainian hybrid war, in which indirect and asymmetric actions are used, is examined in the study, the primary focus is on how interests based on strategic partnership evolved into war. In this way, apart from the perceived threat to Russia from Ukraine's potential accession to NATO and the EU, attention is drawn to the impact of political, cultural and religious reasons on the conflict. Secondly, the methods and tactics of hybrid warfare that will deprive the enemy of sovereignty by occupying or not occupying the target country's territory are discussed. Thirdly, an assessment is made of the winners and losers of this hybrid war, and it is stated that those who suffer the most from the war are the masses that are victims of the war. The final theme of the study is devoted to the discussion of the current state of affairs in the Russian-Ukrainian War, focusing particularly on the approaches of the parties and actors. The study examines the anatomy of the Russian-Ukrainian war, which appears as a hybrid war, through a multi-dimensional examination, and aims to contribute to the field with a broad perspective by including Putin and Zelensky's leadership strategies and recent developments.

Keywords: Hybrid war, Global security, Migration, NATO, AB.

JEL Code: K 33

¹ Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. sanbarli10@gmail.com ORCID: 0000-0003-4690-9650

Başvuru Tarihi (Received): 01.05.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 17.07.2024

Giriş

Uluslararası ilişkiler, zamanın akışıyla birlikte, bilimsel araştırmaların gelişimi noktasında yenilikçi, hatta evrimsel bir yeni biçim ve yapı alırlar. Ukrayna'daki çatışma konusuna savaşın yeni bir boyutu olarak değinen yazarlar, bu boyutun karakterini; Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'ya yönelik politikası, Ukrayna'daki çatışmanın nedenleri ve Rusya-Ukrayna çatışmasındaki yeni savaşın özellikleri gibi birkaç hayati kavramla birlikte ele almaktadır. Son unsur ise Rusya ve Ukrayna arasındaki siyasi ve askeri ilişkileri özetleyen sonuçların yanı sıra bu çatışmanın her iki ülkenin işleyişini etkileyen sonuçlarıyla ilgilidir. Dolayısıyla Rusya-Ukrayna savaşı, savaş sürecine dair yeni boyutlarıyla karakterize edilmektedir. Bu savaşta psikolojik ve enformasyon, propaganda, küçük çaplı operasyonlar, özel kuvvet askerlerinden oluşan uzmanlaşmış gruplar da hakimdir. Ukrayna'daki hibrit savaş iki ana savaş türüne ayrılabilir; İlk olarak Kırım ele geçirilmesinde olduğu gibi “el koyma” (ilhak) yoluyla savaş yöntemidir. Diğeri ise Ukrayna'nın doğusundaki savaştır. (Demedziuk, 2017, s. 92, 101-102).

Son çatışmalar, tarafların yaratıcı bir şekilde akıl yürütme kapasitesine sahip olduğunu hatırlatmaktadır. Mattis ve Hoffman'a (2005) göre savaş olarak bilinen rekabetçi süreçte düşman, karşı tarafın kurallarına göre oynamak zorunda değildir. Sosyal, politik ve teknolojik güçler çatışmanın karakterini etkilese de temel doğasını değiştirmez. Hibrit Savaşlarda, biyolojik silahlara veya füzelere sahip olan ancak bunların kontrolünü kaybeden başarısız bir devletin çöküşüyle karşılaşabilirken, etnik olarak motive olmuş bir paramiliter güçle ve yerinden edilmiş bir grup radikal teröristle mücadele ederken aynı anda başa çıkmayı bekleyebiliriz. Gelecekteki savaşlarda bir haydut devletin sahaya sürdüğü ordunun kalıntılarıyla da karşılaşabiliriz. Bunlar geleneksel silahları çok yeni veya geleneksel olmayan şekillerde kullanabilirler. Ayrıca kritik altyapıya veya ulaşım ağlarına karşı bazı devlet dışı aktörler tarafından alışılmadık saldırılar veya rastgele şiddet eylemlerine başvurulabilme tehlikesi de vardır. Askeri veya finansal hedeflere karşı başka ekonomik savaş biçimleri veya felç edici bilgisayar ağı saldırıları da görebiliriz (s.1-2)

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın öne çıkarılan sebepleri, Ukrayna'nın NATO ve AB'ye üye olma olasılığının Rusya tarafında neden olduğu tehdit olarak öne çıkarılsa da Rusya'nın bir zamanlar stratejik ortağı olan Ukrayna'nın sadece coğrafi konumu değil, siyasi, kültürel, ekonomik bağların da iki devlet ilişkilerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öncelikle bahse konu bağ ve ilişkiler temelinde, siyasi, ekonomik, kültürel ve dini çatışmaların belirleyiciliğine dikkat çekilmektedir. Çalışmada ikinci olarak iki ülke arasındaki çatışmanın bir hibrit savaş olma özellikleri değerlendirilmektedir. Bu hibrit savaş, geleneksel savaş yöntem ve taktiklerinin uzağında bir görünüm sergilemektedir. Rusya-Ukrayna savaşının kazanan ve kaybedenleri konusu çalışmanın ilgi odağına dahil edilmekte, yaşanan son gelişmelere bu bağlamda dikkat çekilmektedir. Son olarak çatışmaların geldiği nokta, taraf ve aktörlerin açıklamaları üzerinden değerlendirilmektedir.

1. Stratejik Çıkarlardan Çatışmaya Rusya ve Ukrayna İlişkileri

Rusya'nın Ukrayna konusuna yaklaşımını tam olarak anlayabilmek için bölgeye yönelik stratejisi ve jeopolitiği hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Sovyet sonrası devletler bağımsız devletlerden olan Ukrayna, 603.500 kilometre kare yüzölçümü ile Rusya'dan sonra en büyük ikinci ülkedir. Nüfusu yaklaşık 5 milyondur. Doğal kaynaklar açısından zengindir. Ukrayna ekonomisi çoğunlukla tarıma dayalıdır. Ukrayna'nın en önemli doğal kaynakları demir cevheri, kömür, manganez ve az miktarda gaz ve petroldür. Ukrayna, yolsuzluk, borçlu ekonomi ve dengeyi garanti edecek herhangi bir politika olmaksızın Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik açık saldırganlığının yol açtığı jeopolitik krizde olmuştur. Ukrayna'da çatışmaların patlak vermesinin pek çok nedeni vardır. Ancak ana nedeni, Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne katılım konusundaki aktif ilgisi ile bağlantılıdır (Demedziuk, 2017, s. 95-99).

Rusya'nın, Sovyetler Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması akabinde Ukrayna üzerindeki etkisini azaltacağını savunan D'Anieri'ye (2007) göre Ukrayna, politik devrimden çok ulusal bağımsızlığı öne çıkardığından, kurumsal yapılanmasını Sovyetlerin meydana getirdiği kurumsal yapı içinde oluşturmuştur. Bu yüzden yazara göre, Bağımsız Ukrayna kurumları “*boş bir anlayıştan*” yola çıkılarak tasarlanmıştır (s.14). Ukrayna'daki ekonomik reformların hızlı ilerlemeyişinin temel sebebi, SSCB dağıldığında Ukrayna'nın bağımsız bir devleti oluşturacak yapıları kurarken, ekonomiyi dönüştürmek ve demokratik geçiş süreci ile karşı karşıya kalmasıdır. Baltık ülkelerinin komünizm altında 45 yıl geçirmelerine karşılık Ukrayna 70 yıl SSCB'nin bir parçası olmuştur. Bir başka sorun da Ukrayna'nın devlet geleneğinin bulunmamasıdır (Święcicki, 2011, s.66).

Ukrayna'nın bağımsızlık tarihinin önemli kısmında rejim, gelişmiş demokrasi ile konsolide otokrazi arasındaki “gri bölgede” sıkışmış izlenimi vermektedir. Devletin, otokraziyi yaymak noktasında takip ettiği siyasete karşı sivil toplum ve muhalefet direniş göstermiştir. Bu bağlamda Turuncu Devrim'in etki yaratması umut edilmiş, Ukrayna'nın Avrupa'ya doğru yönlendirilmesi hedeflenmiştir. Devrimin akabinde yeni otoriteler, maliyetli kurumsal reformlardan kaçınırsalar da demokratik birleşmelerden yana olmuşlardır (Kudelia, 2011, s.1).

Ukrayna ile ilişkiler Rus dış politikasının ana meselesi olmuştur. Bunda Ukrayna'nın coğrafi ve jeopolitik konumunun yanında iki ülke arasındaki kültürel, siyasi, ekonomik bağlar da önemli rol oynamıştır. Dikkati çeken, Rusya'nın ikili ilişkilerde hâkim konumda olduğudur. Ukrayna ve Rusya'nın stratejik çıkarlarla birbirine bağlılığı, iki ülkeyi yakınlaştıran ana faktördür. Bahse konu stratejik çıkarlara karşın birtakım çelişkiler, ilişkileri zaman zaman gergin bir atmosfere itmiştir. Ukrayna'nın ana çıkarı, bağımsızlığını ve Rusya Federasyonu'ndan azami ölçüde özerkliğini muhafaza etmektir. “NATO Karadeniz kıyısına yerleşiyor” algısı, Rusya'nın Kiev'e dair politikasında belirleyicidir. Moskova'nın Ukrayna üzerindeki kontrolünü yeniden sağlama teşebbüslerinden vazgeçtiği aralıklarda temel çıkarların çelişkili olmaktan çıkarak uyumun arttığı iddia edilmektedir (Olszański, 2001, s.33,42). Rusya'nın Ukrayna'yı stratejik bir ortak olarak görmekten vazgeçmesini başlatan neden ise elbette Ukrayna'nın NATO'ya katılma iştiağıdır (Minakov ve Rojansky: 2018, s.11).

Ukrayna'nın temel hedefleri; siyasi bağımsızlık, etkili devlet kurumları, şeffaf karar alma, hükümet süreçlerine kamuoyu güveni, egemenlik, toprak bütünlüğü ve tüm bölgeler üzerinde tam kontrol, güvenilir güvenlik garantileri, ekonomik bağımsızlık, olası AB üyeliğine giden yolun bir parçası olarak iç reformlar, Batı ile daha fazla entegrasyon ve 2020 yılına kadar NATO savunma ve güvenlik standartlarını karşılayan tam işlevli modern ordudur. Ülkenin zayıf yönleri ise yaygın yolsuzluk, kamu otoritelerinin kurumsal ve kişisel çıkarlara tabi kılınması, kamu fonlarının zimmete geçirilmesi, liyakatten ziyade sadakate dayalı siyasi atamalar, kritik siyasi sorunları ele alamayan zayıflamış ve etkisiz kamu kurumları (özellikle askeri ve güvenlikle ilgili), silah ve ekipmanların eskiliği ve yetersizliği, yetersiz bir lojistik destek sistemi ve istihbarat/karşı istihbarat gücü eksikliği, Ukrayna hükümetindeki suç ağları ve yolsuzluk, Rus hükümeti veya ticari kuruluşlarla resmi veya gayri resmi bağları olan siyasi ve ticari bağlantılardır. Ukrayna'ya yönelik tehditler ise Rusya Federasyonu tarafından aktif olarak desteklenen ayrılıkçılık biçiminde en üst düzeyde toprak ihlali, Doğu Ukrayna'daki Rus askeri varlığı, Ukrayna devletinin istikrarsızlaştırılması, Rusya Federasyonu'nun, Ukrayna'daki mevcut zaafı siyaseti etkilemek için suç şebekeleri marifetiyle kullanması, Rusya'nın dezenformasyon kampanyaları yürütmesi ve Ukrayna devletini istikrarsızlaştırmasıdır (NATO StratCom COE, 2019, s. 89).

2. Rusya-Ukrayna Savaşı: Bir Hibrit Savaşın Anatomisi

Günümüzün savaşları, yüksek yoğunluklu ve belirli bir zaman aralığında gerçekleşen bir eylemden düşük yoğunluklu ve süreklilik arz eden eyleme dönüşmüştür. Bu durumun, savaşın ortaya çıkışı ve uygulanışında değişimlere sebep olması kaçınılmazdır. Başarılı bir geleneksel savaş, psikolojik

harekattan elektronik savaşa kadar birçok metot gerektirir. Düşük yoğunluklu ve devamlı çatışma hali ise tarafların belirsizliği ve saldırının gizliliği ile eklemlenmiştir. Savaşın sürekliliğinde hedef ülkelere saldırının belli olmadığı ve hedefin gücünü azaltıcı saldırılara “hibrit savaş” (hybrid warfare) adı verilmektedir. Bu özellikteki savaşlarda, saldırıyı anlamak, saldırının başlangıcını tahmin edebilmek zordur. Hibrit savaş yöntemlerinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden birisi olan yanlış bilgilendirme sürekli ve değişken sahalarda sürdürülmektedir (Bıçakçı, 2019, s. 1).

Brüksel'deki 2018 NATO zirvesinin son bildirisinde, NATO ülkelerinin “barış, kriz ve çatışma arasındaki çizgileri bulanıklaştırmayı ve belirsizlik yaratmayı amaçlayan karma faaliyetler kullanan devlet dışı aktörlerin giderek artan bir tehdit altında olduğu” belirtilmiştir. “Karma” terimi, dezenformasyon, siber saldırılar, göç, casusluk, uluslararası hukukun manipüle edilmesi, güç tehditleri (hem düzensiz silahlı gruplar hem de konvansiyonel kuvvetler tarafından), siyasi yıkıcılık, sabotaj, terörizm, ekonomik baskı ve enerji bağımlılığını tanımlamak için kullanılmıştır. NATO hibrit tehditleri, zaman ve mekânda geleneksel, düzensiz ve asimetrik faaliyetleri birleştiren bir tehdit türü olarak tanımlamaktadır. Hibrit tehditlerin en güncel tanımları, büyük ölçüde Ukrayna ve Kırım'daki Rus eylemlerine dayanmaktadır. Hibrit tehditlerin temel yönü belirsizliktir. Eylemlerin genel niyeti belirsiz veya kasıtlı olarak gizlenmiş olduğundan tanımlaması veya kamuoyuna açıklaması zordur. Hibrit tehditlerin etkileri dağınık olabilir, zamanla somutlaşabilir. Hükümetlerin düşmanca niyeti kanıtlayan kesin kanıtlar bulması veya hassas istihbarat yayınlatabilmesi olası değildir. (NATO StratCom COE, 2019, s. 8).

19.yy'da yüzyılda net olan savaş ve barış arasındaki farklar giderek bulanık hale gelmektedir. Hatta istikrarlı ve gelişmiş ülkelerin bile birkaç ay veya hafta içinde düşmana yenik düşebileceği, saldırganlık ve kaosun arenası haline gelebileceği, insani felaketlerin ve iç savaşın meydana gelebileceğine dikkat çekilmektedir. Gerasimov'a göre Renkli Devrimler böyle bir duruma örnektir. Modern savaşın farklı kuralları vardır; siyasi ve stratejik hedeflere ulaşmak için askeri olmayan araçlar kullanılır. Bu araçların son derece etkili olduğu kanıtlanmıştır. Gerasimov teknolojik ilerleme ile üretim şekli arasında yürütülen savaşlara dikkat çekmektedir. Ona göre yeni bilgi teknolojileri önemli ölçüde mekânın ve zamanın önemini azaltmakta, kontrol organları arasında da boşluklar oluşturmaktadır. Büyük kuvvet çatışmaları stratejik ve operasyonel düzeyde geçmişte kalmaktadır. Uzun mesafeli, temassız eylemler, düşmana karşı mücadelenin başlıca aracı haline gelmektedir. Stratejik, operasyonel, taktik düzeylerde saldırı ve savunma harekâtları giderek azalırken, yüksek hassasiyetli silahların kullanımı yaygınlaşmaktadır. Yeni fiziksel özelliklere dayalı silahlar, prensipler ve otomatik sistemler aktif olarak uygulanarak askeri faaliyetlere dahil edilmektedir. Gerasimov ayrıca şu konulara da dikkat çekmektedir (Raychev, 2019, s. 127-128);

- Asimetrik olanın önemi ve rolü üzerine faaliyetler (özel kuvvetlerin kullanımı),
- İç muhalefet ve bilgi faaliyetleri
- Daha güçlü düşmana karşı üstünlük elde etmeyi sağlayan modern savaş.

Hibrit savaşlarda her türlü teknolojik gelişme farklı mekân ve zamanda kullanılabilir. Dijitalleşme, savaş kavramını da değiştirerek, tarih boyunca kullanılmayan unsurları yeni çatışmalara dahil etmiştir. Hibrit savaşı geleneksel savaştan ayıran temel öge, savaş ilanı olmaksızın düşük yoğunlukta çatışmanın devam ettirilmesidir. Geleneksel savaşlarda ordular karşılıklı çatışırken, hibrit savaşta son aşamaya değin buna tanık olunmaz. Hibrit savaşlarda asimetrik ve dolaylı yöntemlerin kullandığı dikkati çekmektedir. Rusya'nın Gürcistan ve Ukrayna'ya saldırılarında temel unsur siber uzay, en etkin araç ise sosyal medyadır. Buradan hareketle hibrit savaşların bilgi üzerinden yönlendirme yaptığı söylenebilir. Hedef devletlerin toplumsal yapıları incelenerek bu yapıların çözülmesi noktasında gerekli olan bilgi operasyonları gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede hedef ülkelerdeki tarihsel çatışmalar, etnik farklılıklar ve ekonomik uyumsuzluklara odaklanılmaktadır. 2014'te Rusya Ukrayna'da milis kuvvetleri

destekleyerek, elektrik üreten santrallere siber saldırılar düzenlemiş, ülkede kaosu artırmıştır. Amaç, devletin yetersizliğini vurgulamaktır. Rusya'nın Kırım'ı Ukrayna'dan koparma hedefine sözü edilen hibrit yöntemlerle ulaştığı söylenebilir (Bıçakçı, 2019, s. 3-5).

Putin'in yakın takipçisi ve yazarı Vladislav Surkov, “Ukrayna'ya karşı hibrit savaş”, “doğrusal olmayan savaş” terimini kullanmaktadır. Ona göre, doğrusal olmayan savaş eski araç ve yöntemlerle analiz edilemez. Kazanan, geleceğe hâkim olandır. Manipülasyon, güç teknolojisinin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Nesnesi tarafından fark edilmemesi gereken etki, bir tür gizli manevi ve psikolojik manipülasyondur. Bu hatırı sayılır derecede ustalık ve bilgi gerektiren bir etkidir. Burada insanların manipüle edilenleri bireyler olarak değil nesneler olarak ele almak gerekir. Bu etkinin işareti çift koordineli etki olarak kabul edilir; İlk olarak alıcıya sağlanan bilgilerle birlikte, gönderenin, alıcının eylemlerine ilişkin beklentileri bulunmaktadır. İkinci olarak, manipülatörün istediği kadar bilgi, kendi fikirlerini oluşturur. Eylemler, önyargılı bir şekilde sağlanan bu bilgi etrafında yapılır (Raychev, 2019, s. 136).

Hibrit savaşta kullanılan araçlar hedef ülkedeki etnik, dini veya kültürel yakınlığı olan halkı hedef alır. Yönlendirme ile harekete geçen sivil halk olaylarıyla, rakibin siyasal zafiyetinden yararlanılmakta, ülke istikrarsız hale getirilerek hareket kabiliyeti zayıflatılmaktadır. Karabulut'un (2016) yaptığı tespitle “*hedef ülkede etnik ve kültürel yakınlığı olan halkın bulunmasının, o ülkenin hibrit tehditlerden etkilenme ihtimalini artırdığı sonucuna varmak tutarlı olacaktır*” (s. 39).

Hibrit savaşın dolaylı ve asimetrik eylemleri, topraklarını işgal etmeden düşmanı egemenlikten mahrum bırakacak görünmektedir. Gerasimov, klasik savaşların yöntemleri iyi bilinirse dolaylı savaşın yöntemlerinin tahmin edilebileceğinin bilincindedir. Hibrit savaşın hızla kaosa, iç siyasi krize ve ekonomik krize dönüşmesiyle, devletler yıkılma tehdidi ile karşı karşıya kalacaktır. Gerasimov, hibrit savaşın “gelecekteki” bir savaş olmadığına, günümüzde her askeri çatışmada, askeri ve askeri olmayan araçların kullanıldığı halihazırda yürütülen bir savaş olduğuna dikkat çekmektedir. İç çatışmalarda muhalefetin şiddet içeren eylemleri ve terör örgütlerinin eylemleri dışarıdan destek alınarak örgütlenmektedir. Olaylarda kitle iletişim araçlarının etkisi neredeyse askeri gücün geniş çaplı kullanımı kadar geniş etki yaratmaktadır (Raychev, 2019, s. 130).

Ruslar Mart 2021'den itibaren Ukrayna'nın enerji ve iletişim ağlarında keşif yapıyor ve siber yeteneklerini önceden konumlandırıyordu. Ancak işgal sırasında ve ondan önceki birkaç hafta boyunca Ruslar esas olarak 2008'de Gürcistan'a ve 2014'te Ukrayna'ya karşı saldırıların versiyonlarını üstlendiler. Ruslar, Ukrayna bakanlıklarının ve özel sektör kuruluşlarının web sitelerini bozmuş, DDoS saldırıları (Dağıtılmış hizmet reddi saldırısı) gerçekleştirmiştir. Bilgisayar sabit disklerini silebilen kötü amaçlı yazılımın etkinleştirildiği birkaç vaka tespit edilmiştir. “WhisperGate” olarak etiketlenen kötü amaçlı yazılım, Ukrayna hükümet ağına ve finans kuruluşuna, ayrıca Letonya ve Litvanya'ya yayılmıştır. Ancak genel olarak çok az aksama yarattığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, daha geniş çaplı saldırıların Ukrayna hükümeti ve Batılı siber güvenlik şirketleri tarafından silme amaçlı kötü amaçlı yazılımların tespit edilmesi ve bunlara karşı yama yapılmasıyla aksamiş olması mümkündür (Willett, 2022:11).

Tablo 1: *Rusya'nın Ukrayna'ya Karşı Savaşta Hedefleri ve Kullandığı Kavramlar* (Raychev, 2019, s.140).

Hedefler	Kullanılan Konsept
İlhakın askeri niteliğini ortadan kaldırmak	“küçük yeşil adamlar”, “küçük beyler”
İlhakın yasadışı niteliğini ortadan kaldırılmak	“halkın belediye başkanı”, “halkın valisi”, “halkın öz savunması”, “Kırım'ın birleştirilmesi”
Düşmanın olumsuz özelliklerini vurgulamak	"Fırtınacılar", "cezalendirme takımı", "cezalendirme operasyonu", "junta", "kendini ilan eden Kiev hükümeti", "kendini ilan eden başkan"
Kendi eylemlerinin olumlu yönünü ve kutsallığını artırmak	“Kırım bizimdir”, “Kırım Rus'tur”, “Kırım Rus donanmasının yeridir”
Olayların meşrulaştırılması için açıklama yapmak	İdari binaların ele geçirilmesi “Bu bizim, halkın ve biz halkız” ifadesiyle açıklanıyor

Tablo 1'e bakıldığında dikkat çeken, Rusya'nın söz konusu hibrit savaşta gerek hedeflerine ulaşma gerekse kullandığı konsept itibarıyla, oldukça manüplatif davrandığı, dolayısıyla hibrit bir savaşa dair yöntemleri devreye soktuğu açıkça görülmektedir.

Rusya'nın ABD Demokratik Ulusal Komitesi'nin (DNC) e-posta sunucusuna girmesi, Houston'daki bir cami için protesto ve karşı protestolar, Rus trolleri tarafından organize edilmiş olup, bu eylemlerin 21. yüzyıldaki melez tehditler olduğu görülmektedir. Bu tür yöntemler elbette yeni değildir. Yeni olan, araçları güçlendiren ve maliyetini düşüren sanal veya dijital alandır. Melez ya da hibrit tehditlerin amacı, gerçek savaş olmadan sonuçlara ulaşmak olup, gerçek çatışmadan uzak araçlara odaklanmaktadır (Treverson, Thvedt vd, 2018, s. 3-4).

Çelikaşan (2022) Rusya Ukrayna savaşını, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte düş kırıklığı yaşayan güvenlikçi Rus bürokrasisi ve elitlerinin Sovyet devlet sistemindeki gücü ele geçirmelerinin bir sonucu biçiminde yorumlamaktadır. Nitekim yakın çevre doktrini ve bir dizi doktrin belgesi, Rus güvenlikçi elitlerinin rahatsızlığının ifadesidir (s. 54).

2014- 2022 tarihleri arasında Kırım, Donetsk ve Luhansk işgalleri, sürecin Kasım 2004'e kadar geri götürülebileceği göstermektedir. Ukrayna'daki Batı ve Rusya yanlısı partilerin ayırt edici ayrılığı 2004'te Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde açıkça görülmektedir (Türkiye Bilimler Akademisi, 2022, s.11). SSCB'nin dağılmasıyla son bulan Soğuk Savaş, ABD ve NATO merkezli tek kutuplu dünya düzenine geçişin ilk hamleleridir. Sonrasında ABD, askeri ve siyasi müdahale ile güç sahasını genişletmeyi sürdürmüş, 2004'deki Ukrayna seçimlerine müdahil olunarak, Ukrayna'nın Rusya ekseninden uzaklaştırılması hedeflenmiştir (Çalışkan, 2022, s. 34-35).

2014'de Viktor Yanukoviç'in Ukrayna'dan ayrılmasıyla başlayan Meydan Olayları istikrarsızlığa yol açmış, Kırım'ın Rusya tarafından aynı sene ilhak edilmesi sonrasında Ukrayna, fiilen durumu kabul etmiştir. Uluslararası toplumun zayıf ve dağınık tepkiler verdiği dikkati çekmektedir. Ukrayna'nın Doğu ve Güney bölgeleri asimilasyona maruz kalan ve genel olarak Rusça konuşulan, Ortodoks ve endüstri bölgeleri olup, Kuzey ve Batı bölgeleri ise Ortodoks olmakla birlikte Katolik ve uzun süre Lehistan (Polonya) yönetiminde kalmıştır. Bu noktada savaşların kimlik üzerindeki etkisi üzerinde durulmalıdır. Putin'in işgaliyle, farklı siyasal ve jeopolitik tercihlerdeki kesimlerle Ukraynalılar, Ukrayna ulusal kimliğinde konsolide edilmiştir. Kiev'in Ortodoks Hristiyanlık bakımından önemi ve ülkenin enerji aktarımı, Rusya için Ukrayna'yı vazgeçilmez duruma getirmiştir. Rusların çoğunluk olduğu tek yer Kırım olup, Kırım'a sistemli olarak Ruslar yerleştirilmiştir. Kırım'da 1783'deki ilk Rus işgalinde yüzde 90'lara yaklaşan Kırım Tatar nüfusu, Stalin tarafından II. Dünya Savaşı gerekçe gösterilerek 1944'te Orta Asya'ya ve Sibirya'ya sürülmüş, Kırım Tatarlarına 1944 öncesindeki topraklarına dönüş imkânı tanınmamıştır

(Türkiye Bilimler Akademisi, 2022, s.11-12). Açık olan, Sovyet Hükümetinin Kırım Tatarlarının kültürel mirasını ve aidiyet duygusunu ortadan kaldırmayı hedeflediğidir (Uraz, 2015, s.104).

Rusya, NATO'nun genişlemesinden duyduğu rahatsızlığı her fırsatta ifade etmiştir. Ukrayna ve Gürcistan'ın etki alanından çıkmasını istemeyen Putin, Ukrayna'yı yapay bir devlet olarak görmektedir. Ukrayna'yı işgal eden Rus tanklarına Sovyet bayraklarının asılması, eski Sovyetler Birliği güdüsünün açık göstergesidir. Rus işgalinde din unsurunun da önemi açıktır. Ukrayna'daki Rus Ortodoks Kilisesi Ukrayna'nın bağımsızlığı sonrasında bölünerek bağımsız bir yapıya dönüşmüştür (Ortodoks Kilisesi-Kiev Patrikhanesi) (Haran, 2011, s. 32). Ukrayna milliyetçisi olarak tanınan Kiev Patrikhanesi ve Ukrayna Otosefal Ortodoks Kilisesi 2018'de birleşerek, 2019'de kendi patrikliğini duyurmuş, Ukrayna'daki yeni kilisenin otosefal statüsünü reddeden Moskova Patrikhanesi ise İstanbul Fener Rum Patrikhanesiyle ilişkilerini sonlandırma kararı almıştır (Türkiye Bilimler Akademisi, 2022: 13).

3. Savaşın Kazananları ve Kaybedenleri

Yeni nesil savaşın bariz bir örneğine dönüşen Ukrayna krizinin, Rusya, Batı ve Ukrayna için olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığına dair farklı görüşler dikkati çekmektedir. Rusya nezdinde olumlu sayılabilecek olan, Kırım'ın ilhakı ve Ukrayna'nın AB ve NATO'ya yönelmesinin önlenmesidir. Ancak Baltık ve Doğu Avrupa ülkelerinde eski Sovyet korkusunun canlanması, kamuoyunda ve kamu kurumlarındaki bilinçlenmenin artmasıyla Rus faaliyetlerine karşı önlemler alınmaya başlanmış, enerji bağımlılığını ortadan kaldırmaya dair planlamalar gündeme gelmiştir. Yönetime Batıya yakın bir hükümetin gelmesiyle, Rusya'ya yakınlaşma olasılığı önemli ölçüde azalmıştır (Karabulut, 2016, s. 37).

Hibrit savaşta hedef, savaşçılar değil, karşıt toplumlardır. Bu nedenle, savaşçılar ile vatandaşlar arasındaki, onlarca yıldır belirsizleşen ayrım neredeyse tamamen ortadan kalkmaktadır. Taktik, savaş tehditlerinden propagandaya ve aradaki her şeye kadar olası araçların eş zamanlı olarak kullanılmasıdır. Putin, stratejik hedefleri konusunda son derece net davranmış, Rusya'nın "yakın çevresine" hâkim olmak ve Rusya'nın büyük bir küresel güç olarak tanınmasını sağlamak amacını deklere etmiştir. Rusya, özellikle 2012'den bu yana çıkarları ve güvenliği için önde gelen zorluklar olarak ABD ve NATO'yu görmektedir. Ancak herhangi bir büyük askeri çatışmayı kaybedeceğini bilen Rusya, ekonomik bir rekabeti de kazanamayacak durumdadır. Avrasya Ekonomik Birliği'nin bir çekim merkezi olma olasılığı da pek yoktur. Bu çerçevede Rusya, rakiplerinin kurumları arasında karışıklık, kaos ve belirsizlik yaratmaya çalışmaktadır. Özellikle Rusya, Rusları konsolide etme noktasında “*Batı'ya bakın, onlar sizin düşündüğünüz kadar yozlaşmış ve beceriksizler. Yine de bize bakın, Suriye'de yerimizi koruduk, Kırım'ı haklı toprağımız olarak geri aldık. Belarus ve Ukrayna'daki etnik Rusları koruyoruz*” diyerek toplumu ikna etme çabasıdadır (Treverton, Thvedt vd, 2018, s. 3-4). Rusya'nın belirtilen söylemleri, savaşın kazananının Rusya olduğuna dair iddialardır.

Rusya-Ukrayna savaşının sürmesi sadece global bir güvenlik tehdidi değildir. Aynı zamanda küresel çapta tahıl ve enerji güvenliğinde olası problemler üzerinde durulmaktadır (Ece, 2022, s. 1405). Eski Sovyet cumhuriyetleri için gıda tedarik zincirinde yaşanacak krizler hibrit savaşın artçı sonuçlarıdır. Ukrayna'da savaş sebebiyle tahıl ekiminin mümkün olmamasından kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Belirtilen durum bu ürünlerin Avrupa'ya ihracatını da sıkıntıya sokacaktır (Türkiye Bilimler Akademisi, 2022, s. 25).

Savaşın, AB'nin ekonomik büyümesini azaltacağı iddia edilmektedir. Rus işgaliyle, 6 milyonu aşan bir nüfus ülkesinden ayrılmış, bu da büyük bir insani kriz ortaya çıkarmıştır. Savaşın başlamasından bu yana Avrupa'ya dair ekonomik büyüme tahminleri de revize edilmektedir. Yüksek gıda ve enerji fiyatları Avrupa Birliği'ndeki yoksulları etkileyecek, savaşın tetiklediği enflasyon Avrupa'da özel tüketimi azaltabilecektir. Enerji ve gıda fiyatlarındaki artış, daha duyarlı

ülkelerde yoksulluk riskini de artıracaktır. Nitekim Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri krizden daha fazla etkilenme eğilimindedir (European Investment Bank, 2022, s. 3-4).

Rusya bombardımanları, Ukrayna'nın kültürel mirasına zarar vermiştir. Uluslararası hukuk sivil ölümleri durdurma ve kültürel mirasın yok edilmesi noktasında kurallar getirirse de Rusya'nın savaş suçu (EPRS, 2022:5) işlemeye devam ettiği iddia edilmektedir. Bahse konu iddialarıyla ilgili olarak Uluslararası Adalet Divanı, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik başlattığı savaşa gerekçe olarak sunduğu soykırım iddiasını araştırmaya karar vermiştir. Rusya, Ukrayna işgali öncesinde Donetsk ve Luhansk'da Rusça konuşan halka soykırım yapıldığını iddia etmiştir. Rusya Ukrayna'yı işgaline bu gerekçe ile başladığını duyurmuştu. Kiev yönetimi de Moskova'yı Uluslararası Adalet Divanı'na şikâyet ederek “*soykırım ile işgalin Birleşmiş Milletler (BM) Soykırım Sözleşmesi'ni ihlâl ettiği*” konularının araştırılmasını istemiştir. Mahkeme Mart 2022'de, Rusya'ya Ukrayna'daki askeri operasyonlarını sonlandırma emri vermesine (Euronews, 03.02.2024) karşın sürece dair bir etkisi olmamıştır.

Ukraynalılara göre Euromaidan (21 Kasım 2013 tarihinde Kiev'deki Bağımsızlık Meydanı'nda başlayan, Ukrayna'daki protestolar) ve onunla bağlantılı olaylar bir demokratik devrimle gelecek değişimi amaçlıyordu. Ancak Ruslar bunu siyasi, askeri ve ekonomik hakları ihlal eden bir darbe olarak görmekte, Ukrayna'nın doğusundan gelen yurttaşlarının kurtuluşunun ancak Ukrayna'dan bir bütün olarak ayrılmak olduğunu düşünmektedirler. İyi bir işe, eğitim olanaklarına ve bir hayata sahip olmak için Avrupa'da yer almak Ukraynalıların boş hayali olarak görülmektedir. Kremlin'e göre, Rusya saygın ve güvenilir bir ülkenin tek savunucusu olabilir. Zira bu ülkeleri birleştiren ebedi değerler bulunmaktadır. Rusya, hedeflerinin peşinden gitmeye kararlı olduğundan, çağdaş jeostratejisine ulaşmayı hedeflemektedir. Bu nedenle Batının, Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar Moskova'ya göre sadece geçici bir rahatsızlık teşkil etmektedir. Üstelik Batının tavrı, Ukrayna'da Rusça konuşan insanlara yardım etmeyi bırakmak için bir neden olarak da görülmemektedir (Demedziuk, 2017, s. 107-108).

4. Rusya-Ukrayna Savaşında Son Gelişmeler

Bugün savaşın geldiği noktaya bakıldığında, Batı kamuoyu söyleminde, Ukrayna'nın savaşı kaybettiği ve daha fazla kayıptan kaçınmak için bir barış anlaşması yapması gerektiği fikri giderek daha fazla domine edilmektedir. Bu algı muhtemelen medyaya hâkim olma eğiliminden ve takip edilmesi daha kolay olan görünür arazi alanı operasyonlarına orantısız bir şekilde odaklanılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak savaşların taktiklerle değil, stratejilerle kazanıldığı düşünüldüğünde, Ukrayna, Rusya'yı savaş alanında tutmanın net bir yolunu gösterebilirken, bu durum sonunda dayanılmaz kayıplara da yol açabilir. Nitekim Beşar Esad'ın düşüşünden on iki gün önce rejiminin kesinlikle güvenli görüldüğü hatırlanmalıdır (Frolova, 2025).

Donald Trump'ın yeniden başkan seçilmesinden sadece bir ay sonra, Kiev'in gelecekteki Amerikan desteğine dair tüm umutlarını kaosa sürüklediğini söylemesi, Ukrayna nezdinde bir hayal kırıklığı yaratmıştır. The Week'de (The Week, 24 .02. 2025). yer alan habere göre Ukrayna halihazırda iki cephede savaşmaktadır; “Doğuda Rus işgalcilere karşı mücadele ve Batıda Trump'ı kendi safında tutma mücadelesi”. Trump, kendi gözetimi altında savaşı sona erdirmek için “hızlı bir anlaşma” yapılacağını duyurmuştur. Zelenskiy'i “seçimsiz diktatör” olarak adlandırması ve Ukrayna'nın savaşı başlattığını veya “saldırıya izin vermemesi gerektiğini” ima etmesi Trump'ın Ukrayna'yı Rus taleplerine boyun eğmeye zorlayabileceği yönünde spekülasyonlara yol açmıştır. Trump'ın Kiev ve Moskova özel temsilcisi ise Washington'ın Ukrayna'nın “yanında” olduğunu ve Rusya ile çatışmaları sona erdirecek herhangi bir anlaşmanın “yeni bir savaş” yaşanmamasını sağlaması gerektiği noktasında yumuşatıcı bir söylemle ifade etmektedir.

Trump uzun zamandır savaşın sonunu hızla getirebileceğini iddia etmektedir. Bu noktada asıl müzakerenin, Ukraynalılar ve Ruslar arasında gerçekleşmesi gerektiğine işaret etmektedir. Trump yönetimi arabuluculuk çabalarına Şubat 2025'de başlamıştır. ABD Savunma Bakanı Pete Hegseth, Ukrayna'nın tüm topraklarını ve NATO üyeliği hedeflerini “gerçekçi olmayan” hedefler olarak

nitelendirmiştir. Trump bu açıklamanın akabinde Putin ile bir telefon görüşmesi yapmış, ardından Rus liderin barış istediğini kamuoyuyla paylaşmıştır. ABD politikasındaki bu ani değişiklikler, Moskova hariç, Avrupa başkentlerinde şaşkınlığa yol açsa da Moskova'da memnuniyetle karşılanmıştır. Zelenskiy, Washington ile koordinasyon sağlamayı umduğunu söyleyerek Ukrayna'nın katılımı olmadan hiçbir anlaşma yapılamayacağını açıkça belirtmiştir. Trump'ın Kongre'den Ukrayna için daha fazla para talep ederek, dondurulmuş Rus Merkez Bankası varlıklarını Kiev'e devretmek için G7 ile çalışarak ve yaptırımları sıkılaştırarak onunla baskı kurması gerektiği düşüncesi dile getirilmektedir. Bu adımlar Putin'e, uzlaşmak yerine savaşa devam etmenin Rusya için daha fazla maliyet anlamına geleceğini açıkça gösterecektir. Ancak şimdiye kadar baskı kurmak için hiçbir şey yapılmadığı da hatırlanmalıdır. ABD yönetiminin Moskova ile ilişki kurmak için gösterdiği acelenin daha karanlık bir yorumu, bu adımların Putin'in gözüne girmek için Ukrayna'yı (onunla birlikte Avrupa'yı) *“otobüsün altına atmaya tamamen hazır, kasıtlı bir plan”* olduğudur. Bu taktiğin, Rusya'yı Çin'den koparma amacıyla işletildiği de ihtimaller arasındadır. Atılacak yanlış adımlar varsayıldığında, ABD'nin tavrı durumu zorlaştırabilecektir. Nitekim bu konudaki başarısızlık, Rusya ve Ukrayna'nın savaşı sürdürmesi anlamına gelecek, Trump'ın küresel bir müzakereci olarak zayıflığını da ortaya çıkaracaktır (Pifer, 2025).

Şubat 2022'de tam kapsamlı savaş başlatıldığından bu yana, savaş dinamiklerinin ve her iki taraftaki taktiklerin değişmesine rağmen, çatışma stratejik düzeyde yıpratıcı olmaya devam etmektedir. Savaş, yıpratma, manevra ve yeniden yapılanma arasında gidip gelmektedir. Hem Ukrayna hem de Rusya, insan gücü ve ekipman açısından ciddi darbelerle karşı karşıya kalmış ve tarafların hiçbirini bunları hafifletmek için büyük ölçekli birleşik silah manevraları gerçekleştirememiştir. Başka bir deyişle, Rusya Ukrayna hatlarından geçse bile avantajını savaşı kazandıran bir etki için kullanacak güçten yoksundur. Peki Ukrayna'nın durumu nedir? Bunu değerlendirmek için çatışmaya stratejik, çok alanlı bir bakış açısıyla yaklaşmak hayati önem taşımaktadır. Ukrayna'nın stratejik konumu, çok alanlı savaşı zorunlu kılmaktadır. Ukrayna, NATO gibi gelişmiş askeri doktrinler tarafından tanınan modern savaşları, kara, hava, deniz, uzay, siber uzay ve bilişsel alanı kullanmak zorundadır. Ukrayna en az dört alanda (hava alanı, deniz alanı, uzay ve siber alanlar ve arazi alanında) üstünlük sağlamaktadır (Frolova, 2025):

- Ukrayna, Rusya'nın hava üstünlüğünü etkili bir şekilde etkisiz hale getirmiş, hava savunma sistemlerinin, artan varlığı, Rus hava kuvvetleri altyapısına yönelik etkili uzun menzilli saldırılar ve hızla gelişen insansız hava araçları ve İHA teknolojilerine dayalı yeni bir hava hakimiyeti konsepti nedeniyle belirleyici bir operasyonel etkiye işaret etmektedir.
- Rusya, askeri uzmanların değerlendirdiği Karadeniz filosunun üçte birinden fazlasını kaybetmiştir. Bu da Rusya'nın operasyonel işlevlerini yerine getirmesini imkânsız hale getirmiştir. Rusya'nın temel yetenekleri çoğu bozulmuş, önemli kayıplara neden olmuştur. Rusya, deniz operasyon yeteneklerini, deniz üslerinin birkaçını ve ticaret yolu koruma yeteneğini kaybetmiştir. Aralık 2023'te Rusya, füze taşıyıcısı da dahil olmak üzere önemli gemilerinin çoğunu Ukrayna'nın saldırılarından korumak amacıyla Kırım limanlarından Novorossiysk'e taşımıştır. Dolayısıyla, Rusya'nın deniz stratejisi geniş bölgedeki hakimiyetini önemli düzeyde ortadan kaldırmaktadır.
- Ukrayna, uzay ve siber alanlarda dikkate değer bir uyum yeteneği göstermiştir. Son teknoloji araçlarından yoksun olan ülke, siber dayanıklılık için ortaklıklar ve toplumun tamamını kapsayan bir yaklaşım benimsemiştir. Vatandaşlar tarafından finanse edilen ve ticari kaynaklardan gelen uydu verilerini kullanarak sağlam hizmetler sağlamaktadır. Rusya ise kamu inisiyatifi ve dayanıklılığı olmayan tekeldi ve katı bir sistemle mücadele etmektedir.
- Arazi alanı Ukrayna'nın en zayıf noktası olarak kabul edilse de kara alanı daha farklı bir resim ortaya koymaktadır. 2022'deki tam ölçekli işgalden bu yana Ukrayna yaklaşık

75.000 km²'yi özgürleştirmiş, Kursk bölgesindeki Rus topraklarına (şu anda yaklaşık 800 km²'sini elinde bulunduruyor) sınırlı saldırılar başlatmıştır. Buna karşılık, Rusya 2023'te sadece 505 km² ve 2024'te yaklaşık 4.000 km² kazanmış, toplamda yaklaşık 700.000 ölü ve yaralıya mal olan bir kayıp yaşamıştır

Rusya, Ukrayna'yı yenme projesine yardımcı olmak için Kuzey Kore'den 11.000 asker ve Yemen'den paralı askerler almış, Rusya sıcaklıklar donma noktasının altına düştüğünde ve deneysel orta menzilli silahları ateşlediğinde Ukrayna'nın enerji şebekesini yenilenen bir şiddetle toz haline getirmiştir. Gelişmeler, Ukrayna aleyhine görünmektedir. Savaşın devamı, çok daha fazla maliyete yol açacaktır. Savunma harcamaları, Ukrayna ekonomisinin kayıpları, toplumun güvenliği göz önüne alındığında savaşın maliyeti artmaktadır. Kırım'ın ilhakı ve Rusya'nın 2014'te Ukrayna'nın Donbas'ını işgal etmesinden önce Batının, Ukrayna'ya herhangi bir askeri yardım sağlamayı veya Rusya'ya anlamlı bir yaptırım uygulamayı reddettiği hatırlanmalıdır. Batı 2014'den Rusya'nın 2022'deki tam ölçekli işgali arasındaki sekiz yılda, çok az miktarda askeri donanım sağlasa da Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar hafiftir. İşgal başladığında, Almanya sadece kask teklif etmiştir. Tankları ancak bir yıl sonra gelmiş, F-16 savaş uçakları 2024 Ağustos ayında uçmaya başlamıştır. Ekipmanın işgalden önce ve uygun şekilde kullanılmasına izin verilseydi Ukrayna şimdi kesinlikle daha iyi bir konumda olurdu gibi seslerin zaman zaman yükseldiği dikkat çekmektedir. Ancak bu durumda bile Ukrayna'nın Rusya'yı topraklarından çıkaracağı kesin olarak söylenemez. Yine de daha adil bir mücadele olacağı ve daha az Ukraynalının hem cephede hem de büyük şehirlerde can kaybı yaşayacağı tahmin edilebilir. Son olarak Ukrayna'nın ön cephe olduğu konusu da öne çıkmaktadır. Bir zamanlar Kremlin imparatorluğunun bir parçası olan Moldova'nın da Rusya'nın yörüngesinden çıkmakta olduğu, Polonya ve Baltık ülkelerinin de Moskova'nın kontrolünden bağımsız olarak Rusya'yı düşmanlaştırdığı sıkça tekrarlanmaktadır (Nixey, 2024).

5. Sonuç

Rusya-Ukrayna savaşı, bölgesel güvenlik, ticaret, enerji, gıda güvenliği, insan ticareti ve göç olmak üzere oldukça geniş ölçekte sonuçları olan hibrit bir çatışmadır. Savaş nedeni, Ukrayna'nın AB ve NATO'ya üyelik süreci olarak öne çıkarılsa da sosyal, kültürel, siyasal ve tarihi nedensellikler de savaşın tetikleyicileri olmuştur. Çalışmanın temel amacı özü itibarıyla, Rusya ve Ukrayna'yı bir zamanlar stratejik ortak yapan konumdan nasıl ve hangi gelişmelerle uzaklaşıldığına dair bir tartışmayı ve değerlendirmeyi ortaya koymaktır. Başlangıçtan itibaren savaş süreci ve geline nokta savaşın, Putin ve Zelenskiy'nin liderlik stratejilerinden bağımsız olmadığının da altı çizilmelidir.

Liderlik stratejisi açısından bakıldığında Putin'in popülist politikacılara olan benzerliğinin yüzeysel olduğu belirtilmektedir. Halk iradesini elitlere karşı kendi saflarına çekip harekete geçirmeye çalışan popülist liderlerin aksine Putin'in, devletin merkeziliğini pekiştirdiği ve otoritelerin halk için gösterdiği babacan ilgiyi öne çıkarmaya çalıştığı iddia edilmektedir. Düşünsel açıdan, içerik analizi yapıldığında popülist fikirlerin Putin'in söyleminde sadece geçici bir ifade bulduğu ve özellikle iç politikada çok az yankı uyandırdığı, buna kanıt olarak öne sürülmektedir. Putin popülizmi, nadiren dış politika eleştirilerinde, özellikle de 2014 sonrası Ukrayna otoritelerinin eleştirilmesinde kullanmıştır. Ancak, bu tür söylemlerin olgusal taraflılığı (örneğin Ukraynalı "Naziler" bir yana, Putin, ülkelere düşmanca gördükleri faaliyetler için yabancı hükümetlere nutuk atan birçok devlet liderinden pek de farklı görünmemektedir (March, 2023, s.16).

Liderlik stratejisi açısından Zelenskiy ile ilgili olarak şu noktalara işaret edilmektedir; Öncelikle tam kapsamlı işgalin ardından bugün Ukraynalıların yaklaşık %65'i bu zor zamanlarda kendilerini yönlendirecek kişi olarak hâlâ devlet başkanı Zelenskiy'e güvenmektedir. Ancak olası bir seçimde büyük engeller de vardır. Zira Rusya'nın ülkenin beşte birini işgal etmesiyle en az yedi milyon Ukraynalı

yurtdışında yaşamak zorunda kalmıştır. Ayrıca cephede savaşan yüz binlerce asker bulunmaktadır. Ukraynalı yazar Andriy Kurkov, “Alternatif bir cumhurbaşkanı yok” demektedir. Kurkov, Ukrayna liderini tahliye tekliflerini reddedip ülkesinin davasını savunduğunda James Bond'a benzetmişti. Peki şimdi de aynı şeyi hissetmekte midir? Kurkov, bu soruya, "Çok yorgun bir James Bond gibi görünüyor," cevabını vermektedir. Yazarı, bazı hayal kırıklıklarına rağmen başkanın desteğinin devam etmesinin istikrar arzusundan kaynaklandığına inanmaktadır. Dolayısıyla savaş ve popülerlik, Zelenskiy'i görev süresinin dolmasına rağmen iktidarda tutmaktadır denilebilir (Waterhouse, 2024).

Rusya-Ukrayna savaşı birçok yönüyle hibrit bir savaş görünümündedir. Taraflar hibrit savaş yöntem ve taktikleriyle melez bir savaşı yürütmektedirler. Hibrit tehditler yeni güç ve etki ölçütleri sağlamaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi Avrupa'da ani bir askeri çatışma riskini sona erdirmiş gibi görünse de Rusya, Batı cephesinde her zaman kendini savunmasız hissetmiş, çevresindeki ülkeleri kontrol etmek, ülkenin 21. yüzyıldaki temel çıkarlarının merkezinde yer almıştır. Yavaş yavaş Rusya sınırlarına yayılan NATO ittifakı Rusya için son derece sorunludur. Hibrit savaşla hem geleneksel hem de geleneksel olmayan taktiklerin konuşlandırılması, Kremlin'in Batı'ya karşı kendi gücünü güçlendirebilecek herhangi bir alanda nispeten daha küçük adımlar atmasına olanak sağlamıştır. Hibrit savaşı çekici kılan şey, geleneksel veya açık savaş yöntemlerinin artan maliyetleridir. Bu durum, hibrit tehditlerin doğasında bulunan anonimlik ve belirsizlik, yüksek kazanım getirme potansiyeliyle birlikte, hibrit savaşın dış ilişkilerdeki öneminin gelecekte daha da artacağı anlamına gelmektedir (Treverton, Thvedt vd, 2018, s. 68).

Rusya-Ukrayna savaşı siber savaş için birçok unsuru tanımlasa da her iki tarafın birbirlerine karşı en üst düzeyde saldırgan siber yeteneklerini kullanmasını içermemiştir. Dolayısıyla bu nedenle belki de tam ölçekli, tam kapsamlı bir siber savaş tanımlaması yapmak zor görünmektedir. (Willett, 2022, s.23). Savaşın gidişatını belirleyecek olan temel boyutların, Rusya'nın olası nükleer silah kullanımı, Rusya-NATO çatışmasının tırmanma olasılığı, bölgenin kontrolü, savaşın süresi ve savaşın sona erdirilme şekli (Charap, Priebe, 2023, s. 2) olduğu söylenebilir.

Rusya-Ukrayna Savaşında Ukrayna'nın en büyük kaybeden olduğu iddiaları son dönemde daha çok dikkat çekmektedir. Ancak bu savaşta, Ukrayna'nın yanı sıra Rusya ve Avrupa'nın da ekonomik daralma yaşadığı muhakkaktır. Dolayısıyla savaş, kaybedenin birden fazla olduğu bir sürece yol açmıştır. Kayıplar elbette yalnızca ekonomik boyutta değildir. İnsani kayıpların en önemli kayıplar olduğu belirtilmelidir. İnsanlar yakınlarını, evlerini, işlerini kaybetmiş, yerlerinden edilerek göç etmek zorunda kalmıştır. Ekonomik kayıpların uzun sürede de olsa telafisi mümkün iken, umutlarını kaybeden insanların bu savaşın ne çok kaybedeni olarak toparlanabilmeleri o kadar kolay olmayacaktır. Bu bağlamda Mustafa Kemal Atatürk'ün “Yurtta barış, dünyada barış” söyleminin değeri bir kez daha hatırlanmalıdır.

Kaynakça

- Bıçakçı, S. (2019). Hibrit savaş, *Güvenlik yazıları serisi*, No.33, Kasım 2019. https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/HibritSavas_SalihBicakci_v.1.pdf (Erişim: 12.03.2025)
- Charap, S.& Priebe, M. (2023). Avoiding a long war u.s. policy and the trajectory of the russia-ukraine conflict, *Perspective Expert Insights On A Timely Policy Issue*, January 2023, 1-32.
- Çalışkan, F. (2022). Adım adım Rusya Ukrayna savaşı ve üçüncü tarafların sürece etkisi, *EURO Politika*, 14, 35-47.
- Çelikaşlan, M. N. (2022). Ukrayna-Rusya savaşı: Avrupalı bir milletin yıkımı, *Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 53-65.

- D'Anieri, P. (2007). *Understanding Ukrainian politics power, politics, and institutional design*, Armonk, M.E., Sharpe, New York London, England.
- Demedziuk, S. (2017). The new dimension of war- the Ukraine conflict, *Security and Defence Quarterly*, 14(1):91-109.
- Ece, N. J. (2022). Rusya-Ukrayna savaşı'nın dış ticaret ve küresel güvenliğe etkisi: Montrö Boğazlar Sözleşmesinin savaşın genişlemesinin önlenmesine katkısı. *Kent Akademisi Dergisi*, 15(3), 1391-1412.
- Euronews, 03/02/2024. <https://tr.euronews.com/2024/02/03/adalet-divanindan-ukrayna-karari-soykirim-iddiasinda-yargi-yetkimiz-var> (Retrieved from: 03.02.2024)
- European Investment Bank (2022). *How bad is the Ukraine war for the European recovery?*, Luxembourg.
- Frolova, A. (2025). Is Ukraina losing the war?. (<https://cepa.org/article/is-ukraine-losing-the-war/>)
- Haran, O. (2011). National integration and national identity in Ukraine, Kuzio, T. and Daniel S. Hamilton, *Open Ukraine: Changing Course towards a European Future*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 21-39.
- Karabulut, A. N. (2016). Eski savaş, yeni strateji: Rusya'nın yirmibirinci yüzyıldaki hibrit savaş doktrini ve Ukrayna krizindeki uygulaması, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 13, Sayı 49, 2016, 25-42.
- Kudelia, S. (2011). Politics and Democracy in Ukraine, Kuzio, T. and Daniel S. Hamilton, *Open Ukraine: Changing Course towards a European Future*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 1-20.
- March, L. (2023). Putin: populist, anti-populist, or pseudo-populist?, *Journal of Political Ideologies*, 1-23.
- Mattis, J. & N. Hoffman (2005). Future warfare: the rise of hybrid wars, *Proceedings Magazine* Issue: November 2005 Vol. 132/11/1-2.
- Minakov, M.& Rojansky, M. (2018). Democracy in Ukraine: are we there yet?, *Kennan Cable* No. 30 l January 2018, 1-17.
- NATO StratCom COE (2019). *Hybrid Threats A Strategic Communications Perspective*. stratcomcoe.org
- Nixey, J. (2025). Who is really escalating the war in Ukraine? It certainly isn't ..., 25 Kasım 2024. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/nov/25/who-is-really-escalating-the-war-in-ukraine-it-certainly-isnt-the-west> (Retrieved from: 12.03.2025)
- Olszafski, T. A. (2001). Ukraine and Russia: mutual relations and the conditions that determine them, (Çev. T. Justyna Kubica vd.), *Prace OSW / CES Studies*, 33-50.
- Pifer, S. (2025). Russia-Ukraine after three years of large-scale war, <https://www.brookings.edu/articles/russia-ukraine-after-three-years-of-large-scale-war/> (Retrieved from: 12.03.2025)
- Raychev, Y. (2019). Roots of the concept of hybrid war in Russian political and military thought, *Balkan Social Science Review*, Vol. 13, June 2019, 127-151.
- Świąćicki, M. (2011). Ukrainian Economy and Economic Reforms, Kuzio, Taras and Daniel S. Hamilton, *Open Ukraine: Changing Course towards a European Future*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 65-92.

The Week (2025). Who is winning the war in Ukraine?, 24.02.2025. (Retrieved from: 12.03.2025)

Treverton, G., Thvedt F. A., Chen, A. R., Lee, K., McCue, M. (2018). *Addressing hybrid threats*, CATS, Bromma.

Türkiye Bilimler Akademisi (2022). *Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve uluslararası ilişkiler çalıştay sonuç raporu*, (Der. M. Doğrul), Ankara.

Uraz, O. (2015). A legal analysis of the crimean tatar deportation of 1944, *International Crimes and History*, 16, 95-138.

Waterhouse, j. (2024). War and popularity keep Zelensky in power despite term expiring <https://www.bbc.com/news/articles/cn007p39zdzo> (Retrieved from: 12.03.2025)

Willett, M. (2022) The cyber dimension of the Russia–Ukraine war, *Survival*, 64:5, 7-26.